

Amor a la Vall de Núria

JOSEP PASTELLS

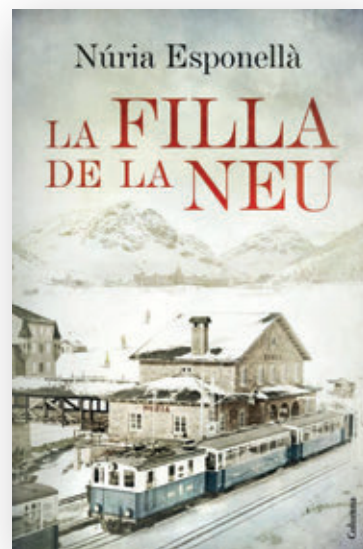
A la majoria de les seves novel·les, Núria Esponellà (Celrà, 1959) parteix de la realitat com a carburant de la ficció. Si a *La travessia* (Premi Columna 2005) recrea el drama de dues dones que travessen l'estret de Gibraltar amb pastera, a *Rere els murs* (Premi Néstor Luján de Novel·la Històrica 2009) s'endinsa en la vida del monestir benedictí de Sant Pere de Rodas, i a *Una dona d'aigua*, finalista del Premi Prudenci Bertrana 2012, descriu un amor clandestí a la Banyoles de finals del segle XIX. La seva última novel·la, *La filla de la neu* (Columna, 2016), confirma aquesta tendència i també s'inspira en fets verídics: la trama se situa a principis dels anys trenta del segle passat, quan es va construir el cremallera de Núria, que representava l'obra d'enginyeria a més metres d'altitud de tota la península Ibèrica.

BORRUT, Núria
Sota les llambordes, la platja
Editorial Gregal
Maçanet de la Selva, 2016
257 p.

El notable esforç de documentació realitzat per Esponellà, l'ús acurat del llenguatge i les flamarades poètiques que de tant en tant adornen el text –«Una lluna de color sofre obria les parpelles entre les nuvolades de boira apàtica; les muntanyasses es dibuixaven al fons de la finestra, cobertes de neu, fredes i tristes»– captivaran sense problemes els lectors àvids de narracions detallistes amb descripcions minucioses. Les vicissituds de la Joana, pionera com a monitora d'esquí, i el seu afer amorós amb l'Enric, enginyer auxiliar del cremallera de Núria, potser interessaran els apassionats de les

L'ús acurat del llenguatge i les flamarades poètiques que de tant en tant adornen el text captivaran sense problemes els lectors àvids de narracions detallistes amb descripcions minucioses

ESPONELLÀ, Núria
La filla de la neu
Columna, Baecelona 2016
272 p.

històries sentimentals que plantegen enigmes i parlen de com afrontar les adversitats. Els amants dels diàlegs ben construïts, però, segurament no acabaran de quedar satisfets amb les entrevistes amb què en Marçal, nét de la Joana i l'Enric, fa avançar el relat. Barrejades amb el diari de la Joana i amb la narració del mateix Marçal, que escriu un llibre sobre els avis, sovint no aporten la versemblança desitjable: més que mostrar, expliquen, i en molts casos són forçades i poc naturals. És un problema que també afecta altres diàlegs de la novel·la, que se'n ressent i perd credibilitat.

Fotografiant la llibertat

MARTÍ CORTADELLAS

La Sissi Rodoreda és una jove barcelonina aficionada a la fotografia que arriba a París per estudiar la carrera de sociologia a la Sorbona. Durant els fets del Maig del 68, surt al carrer i capta una instantània d'una noia que

està a punt de llançar una pedra contra els policies. La Chantal entra a la vida de la protagonista a través d'una fotografia, i s'enceta d'aquesta manera una relació apassionada que dura més de quaranta anys. Convertides en dues periodistes reconegudes de fortes

El cas Tell (1907-1991)

MAR BOSCH

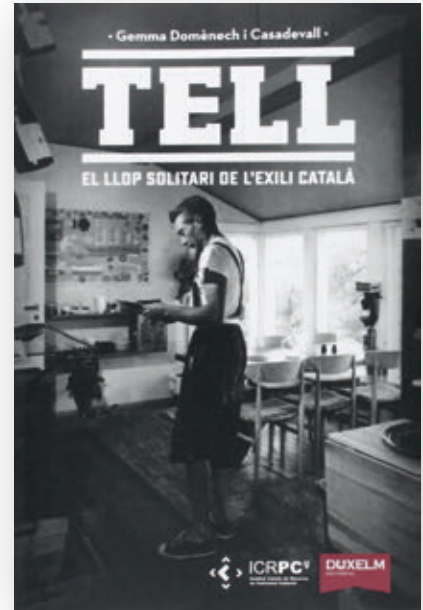
Què ha de passar perquè la vida d'una persona es converteixi en un cas? Potser quan esdevé exemplificant o participa d'un grau de periple prou notori per convertir-se en una història digna de ser explicada. És el cas de Jordi Tell Novelles o «el llop solitari de l'exili català», tal com anuncia el subtítol de l'obra de Gemma Domènech i Casadevall.

És precisament perquè «la memòria és efímera i fràgil i que sabem poques molt poques coses malgrat que cada dia ens veiem inundats de més informació», com obre Quim Nadal al pròleg del llibre, precisament perquè en col·lectiu l'oblit també es fa més gran, que és cabdal la importància de pàgines com les que llegirem a *Tell, el llop solitari de l'exili català*.

Aquí es rescata la vida espectacular d'aquest arquitecte racionalista, independentista de soca-rel, maçó de conveniència, esmunyedís, «fidel als ideals, aventurer per força, poliglòt autodidacte, compulsiu fins l'agressivitat, temerari i valent, diplomàtic a l'ombra». Això sol ja ens hauria d'obrir la necessitat d'empassar-nos pàgina rere pàgina el relat apassionat de Gemma Domènech sobre la vida d'aquest personatge que ens convida a descobrir, ja des de la suggeridora fotografia de la portada: podem veure-hi

Jordi Tell gairebé d'esquenes, com si estiguéssim dempeus sota una porta oberta. Veiem el seu menjador i el veiem a ell, tot fullejant un escrit que bé ens agradaria fullejar. Clenxinat, algun cabell se li escapa de la bonica cabellera, samarreta blanca, mànigues que semblen retallades per fer-la fresca i uns elàstics que no se sap si li subjecten els balders pantalons a genoll o són la continuació d'alguna mena de davantal. Sembla que sempre vagi per feina i sembla s'hagi de girar en qualsevol moment i convidar-nos a passar, en una allargassada versió catalana de Clark Gable.

Quan sabem que el compromís polític de Jordi Tell el va portar fora de Catalunya dues vegades, que exercí a Alemanya diversos càrrecs diplomàtics, que va intervenir a l'ambaixada de Berlín per desactivar «l'alzamiento a cops de puny», que va tastar la presó de la Gestapo i de Franco repetidament, i que no s'hi va saber estar gaire, i que es va escapar al més pur estil Houdini i que, per si no n'hi hagués prou, també va estar *tellejant* a la Corunya i a Noruega, i entre Estocolm i Moscou i Tòquio i San Francisco i Mèxic... quan sabem tot això —i altres coses que aquí no esbossem per no desvelar gaires més sorpreses— el relat de la vida de Tell sembla això, un relat. Una història trepidant d'aventu-

DOMÈNECH, Gemma

Tell, el llop solitari de l'exili català

Dux editorial, 2016
268 p.

res, explicada des de la més humil modestia narrativa. Gemma Domènech s'amaga, com tot bon historiador, rere els fets que ens exposa amb una escriptura depurada de temptativa literària. La vida novel·lesca de Jordi Tell esdevé cas, esdevé «la vida real d'un personatge de novel·la», com diu ella mateixa en un article de diari. Finalment, el llibre és una exposició artesanal, feta des de la passió per la recerca i l'entusiasme per la figura d'un home que va deixar solc fondo i silenciós a les pàgines de la història del nostre país.

conviccions d'esquerra, les dues dones viuran i documentaran nombrosos fets de la història mundial, com ara la guerra del Vietnam, el festival de música de Woodstock de 1969 o els cops d'estat de Xile, Argentina i Cambodja.

La voluntat de Sissi de lluitar contra la injustícia social, però, es percep sobretot a través de les línies del diari

personal que llega a la seva neboda, Luc Rodoreda. Uns anys després de la mort de la fotògrafa, la Luc rep l'encàrrec de dirigir l'edició d'un llibre que homenatgi la tasca de la seva tia, i aquella feina li permet descobrir moltes facetes que desconeixia de la vida de la reportera.

Els diferents espais temporals s'alternen magistralment, i Núria Borrut

construeix una novel·la de to directe que recorre alguns dels esdeveniments històrics més importants del final del segle passat. Guanyadora del IV Premi Gregal de novel·la, *Sota les llambordes, la platja* reflecteix l'esperit de lluita d'aquells qui encara creuen que és possible canviar la societat per aconseguir un món millor.

El teixit històric d'Olot

JORDI FONT AGULLÓ

Si s'hagués de dir en uns mots concisos allò que defineix les recerques a què ens té acostumats Narcís Selles no ens equivocariem gens si ens limitéssim a esmentar el rigor que les distingeix. *Art a Olot durant la Segona República* segueix, sens dubte, aquesta línia, que ja era present també en una excel·lent publicació de l'any 2006 sobre l'art a la capital de la Garrotxa durant la dictadura franquista i la transició a la democràcia. Aquesta nova publicació, com l'anterior, ha estat associada també al muntatge d'una exposició. Amb tot, no ens trobem amb un catàleg complementari a la mostra, sinó que, al costat del gran interès del projecte expositiu, roman per a la posterioritat un llibre sòlid, que esdevindrà una aportació de referència.

El lector s'enfronta a una investigació modèlica en el sentit que el fet d'estar centrada en una realitat local no li confereix un caire localista, sinó que l'esfera local és el camp de forces per dur a terme una aproximació històrica, cultural i estètica a fons, atenent tota la seva

complexitat. En el decurs del text, l'autor desplega el seu potencial analític i palesa amb escreix les singularitats del context cultural i artístic d'Olot durant l'etapa de la Segona República i prèviament a aquesta. L'Olot del tombant de segle i el primer terç del segle xx, una ciutat mitjana en què es van donar unes condicions favorables per a la reproducció del seu teixit artístic, constitueix un autèntic laboratori pel que fa a la confrontació de mons antagonics que entrarien en conflicte i, fins i tot, en col·lisió extrema en el període de la Guerra Civil.

Fixar el microscopi, com fa Narcís Selles, en aquell període, sense obviar, però, la mirada telescòpica és el que li permet evidenciar la densitat d'una etapa històrica en què els projectes polítics que es proposaven ampliar els drets de les classes populars i millorar les seves condicions de vida —en especial el reformisme republicà— es veien també obligats a lluitar en l'àmbit de la cultura i les arts si realment volien disputar l'hegemonia cultural en mans del que havia estat tradicionalment el bloc conservador dominant, el qual havia deixat poc marge a les tradicions culturals progressistes. Totes aquestes qüestions sempre són tractades tenint en compte que l'autonomia de l'art, malgrat els valors intemporals que també pugui allotjar l'objecte artístic, té fonamentalment una naturalesa

SELLES, Narcís

Art a Olot durant la Segona República, 1931-1939

Arxiu Comarcal de la Garrotxa / Institut de Cultura de la Ciutat d'Olot, 2016.

96 p.

històrica, és a dir, que és indestruïble del context sociopolític.

Aquesta breu ressenya s'ha de cloure remarcant l'estil d'escriptura acurat que conrea l'autor: un exercici formal que es posa sempre al servei de l'erudició i la sagacitat interpretativa. En definitiva, és un text en què tot encaixa, sense que hi hagi cap línia sobrera. Entre la recerca històrica i l'assaig, els treballs de Narcís Selles han esdevingut una referència ineludible per a qui vulgui conèixer de manera pregona l'art i la cultura als Països Catalans durant els darrers dos segles.

BOSCH OLIVERAS, Mar

Les generacions espontànies

Edicions del Periscopi.
Barcelona, juny 2016. 192 p.

Res no és el que sembla

ASSUM GUARDIOLA

Clar i simple: *Les generacions espontànies* és una bona novel·la. O un bon conjunt de contes que funcionen com una novel·la, depèn de com es miri. Conté tot allò que fa que pugui agradar a un públic ampli: una veu narrativa

fresca en tercera persona però empetada en la personatge protagonista, un fil conductor original i engrescador —el currículum insòlit del personatge— i unes històries que s'encalquen unes amb les altres tipus Xahrazad. Mar Bosch demostra tenir temps de

Que algú en salvi les goges

JOSEP PUJOL

A diferència dels altres aplecs de llegendes publicats per Edicions Sidillà, dedicats a les Gavarres i a la Costa Brava, aquest té una vocació més viquipedica, en el sentit que en recull un gavadal i és d'autoria col·lectiva. *Llegendes d'aigua dolça* especifica al subtítol que reuneix «les millors històries de rius, llacs, estanys i gorgues dels dos costats del Pirineu i de la Catalunya Vella», als quals s'ha d'afegir Andorra. N'he comptades 340, algunes desenvolupades en tres o quatre pàgines, d'altres enllestides en unes poques ratlles. Unes són recollides sobre el terreny humit en qüestió, d'altres parteixen de la rica bibliografia folklorística catalana, que té representants il·lustres com Jacint Verdaguer o Cels Gomis.

Les protagonistes de gran part d'aquestes contalles són les goges, goies, aloges, dones de fum i aigua, encantades o encantaries. Basta una bassa o una mica d'obaga perquè ja se n'hi hagi vist alguna, sigui a Maçanet de Cabrenys, al Canigó o Barruera. Si en algun estanyol només se'n fonamenta la seva presència i se'n relata alguna anècdota, a d'altres la versió és narrativament més completa, com *El pastor de la Fou*: llegint-la, s'hi adverteixen les constants d'un tronc comú que es van adaptant a cada orografia particular. Més que l'assumpte fantàstic, aquestes nimfes misterioses que renten la roba d'amagat, que ajuden

les altres dones però gasten bromes pesades als homes, que expliquen enriquiments sobtats de certes masies; aquests mites ens interessan particularment perquè informen de la mirada tradicional damunt les dones –les reals, les de terra–: es recela de la solidaritat femenina, dels rentadors com a gineceus sospitosos, de maternitats excloents, fins i tot de la pròpia muller, en potència tant fada com bruixa. Les goges són el reflex en l'aigua del món privat de la dona, que l'home veu amb suspicàcia. Però tot això només es pot concretar i verbalitzar a les llegendes. Com a tantes històries de goges, si se l'anomena pel seu nom la goja desapareix, i amb ella la fascinació, la sort o la riquesa.

Altres llegendes ens expliquen, mitjançant falses i distretes etimologies, l'origen d'un topònim (la roca dels Morros, el Pallars, el Freser, Girona...), o bé la construcció fantàstica de castells i ponts: quanta feina, i tan mal pagada, que va fer el diable! A d'altres s'observa el procés de cristianització d'espais abans poblats per llegendes profanes: al fons dels estanys de Guils o de Malniu ja no s'hi veuen goges sinó la Crucifixió o esglésies submergides. També són entretingudes les llegendes basades en fets històrics, i quan el rondallaire es converteix en investigador, el resultat és excel·lent, com ho fa Marcel Fité amb el cadàver de Narçó o l'hostal dels Espluvins.

CORTADELLAS, Xavier;
PUJADÓ, Judit [coord.]

Llegendes d'aigua dolça

Edicions Sidillà
La Bisbal d'Empordà, 2016
400 p.

De la banda gironina no hi podien faltar la llegenda d'en Morgat de Banyoles, el bruel de Castelló, la mort del Cap d'Estopes o el viatge d'en Pere Porter per l'estany de Sils, entre moltes d'altres. Entre tants ponts del dimoni, no sé què hi diran els veïns de Santa Eugènia quan no hi trobin el seu, però sí el de Sarrià de Ter.

Narrades amb economia narrativa i amb diversitat estilística segons els autors, s'ha mirat sempre que les llegendes no perdin el to oral amb què devien estar explicades, i que no perdin la flaire autòctona, amb tocs de rosada dialectal. Quan tot sigui eixut, s'agrairà que algú almenys n'hagi salvat les goges.

narradora: no és gens fàcil barrejar el registre còmic o irònic amb el poètic. I ella ho fa com si tal cosa. Molt bo, en aquest sentit, el començament de la novel·la. Un bon començament que enganxa i que dona el to del que vindrà. Per a mi és el millor de l'obra: la part que ens narra la preparació de l'Eva, la protagonista, per assistir a l'entrevista de feina. Després, en el gruix

de la novel·la, on s'esdevé el monòleg disfressat d'entrevista de l'Eva, el text va perdent una mica de la seva llum particular, des del meu punt de vista. Algunes històries es fan un pèl massa llargues i feixugues, tot i que la galeria de personatges brilla per la seva particularitat. El millor: el *tour de force* entre la comicitat d'allò que es narra i allò que se suggereix de manera sub-

terrània. A *Les generacions espontànies* res no és el que sembla d'entrada. És la realitat del «copiar, enganxar» tan present en la realitat que ens envolta. Allò no tan bo: el final no té ni la meitat de força que el començament.

Ras i curt: una bona novel·la que no és extraordinària. Ben escrita. Però no sacseja. Però al cap i a la fi, una bona novel·la. Diferent i curiosa. Llegiu-la!

ADMINISTRACIÓ PÚBLICA

COROMINA JUNCÀ, David. *L'empremta de la societat civil*. Olot: Centre d'Iniciatives Turístiques d'Olot, 2016, 324 p.

SUNYER, Anna (ed.); BOSCH OLIVERAS, Mar. *Sota una estrella: Històries que veureu brillar*. Girona: Fundació Plataforma Educativa, 2016, 91 p.

ART I CULTURA

AGUER, Montse; MONI, Lucia. *Dalí, Shakespeare, Visconti*. Figueres: Fundació Gala-Salvador Dalí, 2016, 103 p.

BRUGUÉS I AGUSTÍ, Lluís; VARÉS I DE BATLLE, Albina. *Quan la música esdevé passió: els germans Francesc i Joseph Civil*. Girona: Diputació de Girona, 2016, 229 p.

CLOS, Toni. *33 Cristos in love i 99 poemes del viure i l'enamorament constant*. Girona: l'autor, 2016, 48 p.

CLUSELLAS, Carme (ed.). *Santiago Rusiñol en terres gironines*. Girona: Museu d'Art de Girona, 2016, 155 p.

FALGÀS, Jordi. *Masó: Interiors*. Girona: Fundació Rafael Masó / Úrsula Llibres, 2016, 221 p.

GAMELL BALAGUER, Jordi. *Els colors de Girona*. Girona: Diputació de Girona, 2016, 18 p.

MAS, Antoni. *Històries de músics*. Casà de la Selva: Gavarres, 2016, 203 p.

PÉREZ MUÑOZ, Max. *Les onades del mar de la història: Cinc mirades a la Matemàtica de la història d'Alexandre Deulofeu*. Figueres: Brau, 2016, 203 p.

PLUJÀ I CANALS, Arnald. *Els masos perduts del cap de Creus* [fotografies de Robin Townsend]. Figueres: Brau, 2016, 234 p.

RODRÍGUEZ SAMANIEGO, Cristina (ed.); GRAS VALERO, Irene (ed.). *Josep Clarà: els guixos d'un escultor irrepètible*. Barcelona: Fundació de les Arts i els Artistes, 2016, 167 p.

SERRA, Jordi; BUCH, Dani. *Micromapping: Pintant emocions. Carn d'olla antropomòrfica*. Girona: Fundació Valvi, 2016, 10 p.

ENSENYAMENT

TARDIU I CORTADA, Rosa. *El castell de Lletralàndia* [il·lustracions de Montse Miquel i Castellsagué]. Girona: Pedra de Toc, 2016, 91 p.

FILOSOFIA I ÈTICA

MARTÍ-JUFRESA, Felip. *Vigir i badar: Ontologia de la dominació i anarquisme metafísic*. Catarroja / Figueres / Perpinyà: Afers, 2016, 222 p.

VERGÉS GIFRA, Joan (ed.). *Joan Crexells, obra i pensament*. Girona: Documenta Universitaria / Universitat de Girona, 2016, 218 p.

GASTRONOMIA I CUINA

ANGLADA MERCADER, Francesc. *Els botllets que mengem*. Sant Joan de les Abadesses: Neurosi, 2016, 99 p.

BUXEDA, Gerard. *El llibre dels embotits* [fotografies de Judit Pujadó]. La Bisbal d'Empordà: Sidillà, 2016, 223 p.

ROCA, Joan. *Cuina amb Joan Roca a baixa temperatura*. Barcelona: Columna, 2016, 350 p.

HISTÒRIA I BIOGRAFIA

ADELL BARDIER, Josep M. *Ràdio 4, 40 anys en català, 1976-2016: Una veu de resistència*. Girona: Nautilus, 2016, 313 p.

BERDONCES, Josep Lluís. *Gegants, bruixes i esperitats*. Girona: Curbet, 216 p.

BOSCH, Mònica (ed.); PUIGVERT, Joaquim M. (ed.). *Girona en època contemporània: Les capitalitats de la ciutat (1800-1939)*. Girona: Ajuntament de Girona, 2016, 213 p.

CULEBRAS, Jesús. *Rupià*. Girona: Diputació de Girona / Obra Social La Caixa, 2016, 96 p.

FELIU I PUMAROLA, Lluís. *Llançà, paral·lel 80: Personatges i fets poc coneguts de la vila i el port*. Figueres: Brau, 2016, 367 p.

MARTÍN I ROIG, Gabriel. *Pirates i corsaris a l'Empordà*. Sant Vicenç de Castellet: Farell, 2016, 127 p.

ROSÉS, Roser. *Trenes tallades: records d'una nena de Rússia*. Figueres: Cal·lígraf, 2016, 197 p.

LITERATURA

BERTRANA, Prudenci. *L'hereu* [edició de Guillem Molla; introducció de Glòria Granell]. Girona: Ela Geminada, 2016, 380 p.

BUSQUET MOLIST, Núria. *Arca mínima*. Girona: Edicions Tremendes, 2016, 70 p.

FERRER GRÀCIA, Joan (ed.). *Poesia lírica grega: Elegies i iambes*. Girona: Ela Geminada, 2016, 283 p.

FRIGOLA SERRA, Josep M. *Isomeria poètiques (1967 - 1968 - 1969 - 1970): De la contracultura a la física teòrica*. Figueres: Josep Maria Frigola, 2016, 275 p.

GINZBURG, Natalia. *El camí que porta a ciutat* [traducció d'Alba Dedeu]. Girona: Ela Geminada, 2016, 108 p.

JEROME, Jerome K. *Pensaments ociosos d'un ociós: Un llibre per a unes vacances ocioses* [traducció d'Alba Dedeu]. Girona: Ela Geminada, 2016, 203 p.

LANGDON-DAVIES, Patricia. *El llibre del forat al mig* [traducció de Carme Geronès; pròleg de Matthew Tree]. Girona: Diputació de Girona, 2016, 171 p.

NÚÑEZ, Isabel. *El jardí de les ànimes*. Barcelona / Girona: Cafè Central / Llibres del Segle, 2016, 75 p.

ROVIRA ALEGRE, Emília. *Oslo* [pròleg de Joan Margarit; il·lustracions de Juan Vida]. Barcelona: Viena, 2016, 87 p.

RUSCALLEDA I MIRANDA, Narcís. *Cendres d'estima*. Girona: Papers on Demand, 2016, 356 p.

VILA, Pep (ed.). *Desenganys caducs de la terra: Fragments d'una passió culta rossellonesa del barroc (còpia de 1696)* [pròleg d'Albert Rossich]. Girona: Institut d'Estudis Gironins / Associació d'Estudis Rossellonesos, 2016, 165 p.

